

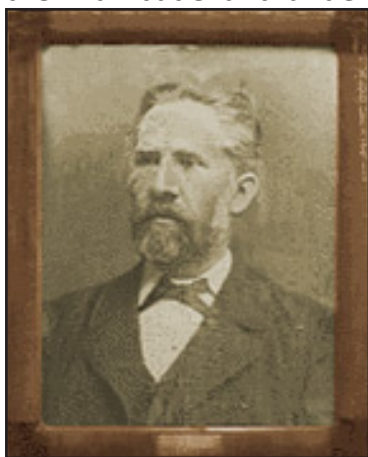
Fresks i Östersund:

Från vin, sill och snus till välkänt byggvaruhus

Fresks i Östersund har verkligen blivit ett begrepp i affärsvärlden och firman har både gamla och stolta anor i vår stad.

Ursprunget till Fresks var den gamla Wikströmska affären på Köpmangatan, som hade startats år 1810 av Per Wikström, vilken fortsatte att driva handel där fram till sin död 1838. Affären övertogs då av sonen Nils Wikström, som dock senare skulle komma att flytta till Sundsvall.

År 1862 övertogs den Wikströmska affären av Robert Fresk, som kommit till Östersund i samband med de många årliga marknaderna. Robert Fresk var uppväxt i Sundsvall, son till en handlare där. Robert Fresk var en vaken och pigg person, en dynamisk affärsman. År 1872 lät han flytta sin affär till det östra hörnet av Storgatan-Stortorget, som skulle bli ett mera centralt läge med tiden. Där drev han både lanthandel och partihandel.

Men Robert Fresk hann inte bara med att vara affärsman. Han spelade också en betydande roll i Östersunds sociala, kulturella och religiösa liv.

Han var s.k. illiterat rådman, stadsfullmäktigeledamot och direktör i Folkbanken. Robert Fresk hade också ord om sig att vara en varmt troende person och han tog aktiv del i den från prosten Arbman i Sunne utgångna väckelserörelsen. Bland prästerna hade han många vänner, vilket en gång fick dottern Charlotte att utbrista:

- Tänk om pappa ägnat lika mycket tid åt oss barn som åt Prästerna.

Robert Fresk intresserade sig även mycket för Barnhemmet i Östersund och han försökte också på olika sätt att hjälpa samerna.

Robert Fresk hade en stor familj och ett mycket stort hushåll. Han hade inte mindre än tolv barn, men i hushållet ingick även bodbetjänter och drängar, så att det tidvis var upp till 30-40 personer, som skulle utspisas.

Förutom huset inne i centrala Östersund hade Robert Fresk även en lantgård i Odensala, Marie-lund, uppkallad efter Fresks hustru Marie.

Robert Fresk avled år 1889, men sterbhuset fortsatte att driva affären fram till 1899, då firman övertogs av min far och farbror, J. A. och A. W. Lundvall. Fresks har därefter förblivit i familjen Lundvalls ägo.

A.W. Lundvall var född 1865 i Östersund, J.A. Lundvall år 1871. De var söner till en snickarmästare, som kommit hitflyttande från Västmanland.

Den äldre brodern A. W. blev tidigt handelsbiträde hos handlanden Anders Andersson på Prästgatan 35, där han fick lära sig yrket. År 1885 övertog han en diversehandel på Prästgatan 9 av en fältmusikant Lignell. Affären gick framåt och jämsides med den drev A. W. affärer även vid Frösö läger under den tid som trupperna låg där.

Den yngre brodern skaffade sig handelsutbildning och affärserfarenhet i Sundsvall. 1898 återvände J. A. till Östersund som chef för Jämtlands Import och Lysoljebolag. Kort tid därefter ingick bröderna kompanjonskap och övertog Fresks affär, senare även fastigheten vid Stortorget.

Bröderna Lundvall hade nu skaffat sig erfarenheter av både parti- och minutaffärer och deras af-

färsrörelse utvecklades snabbt. Man sålde allt som vanligen tillhanda hölls i en vanlig lanthandel. Viktiga varor under de första åren var vin, snus, amerikanskt fläsk och sill.

Bröderna Lundvall var duktiga och framsynta affärsmän. De byggde upp ett stort kontaktnät, hade direktimport av viner som såldes i hela fat till gästgivargårdarna runt om i länet, och man lyckades skaffa sig en samförsäljning av Ljunglöfs snus, som kom i hela vagnslaster till Östersund, varifrån försäljningen till alla detaljister skedde.

Bröderna A. W. och J. A. Lundvall vid sina skrivpulpeter år 1922.

De hade då i drygt två decennier ägt och drivit Fresks i Östersund.

Vinhandeln upphörde 1917. Handeln med färger, byggmaterial, papp och fotogen förblev dock hela tiden betydande.

A. W. Lundvall avled år 1925 och min far J. A. Lundvall 1937. Detta år tillträdde jag som chef för firman och jag kvarstod fram till 1968, då jag gick i pension.

Partiaffären övergick efterhand till annan ägare. Speceriaffären utvecklades 1961. När det så småningom blev aktuellt med nya affärslokaler uppfördes dessa på den tomt för lager, som vi hade anskaffat i Odenskog. Då hade Fresks utvecklats till att bli en av de ledande firmorna inom byggmaterial branschen i staden.

Om mina föregångare, A. W. och J. A. Lundvall, kan sägas, att de inte bara var skickliga och framsynta affärsmän. De var också mycket aktiva på andra områden av samhällslivet. Båda var de medlemmar av stadsfullmäktige, de var med om att starta Föreningen Gamla Östersund och båda var de drivande styrelsemedlemmar i den nu jubilerande Östersunds Handels- och Industriidkareföreningen.

Min farbror A. W. Lundvall invaldes i föreningen år 1900 på förslag av klädeshandlaren L. A. Kahn. Beträffande firman Fresks omfattande arkiv, som en gång donerades till Handels- och Industriidkareföreningen, så finns det numera deponerat i landsarkivet i Östersund.

Det omfattar bl. a. cirka 25 .000 affärsbrev!

Anders Lundvall, 1984